

Magazine van het Bisdom Haarlem-Amsterdam

AUGUSTUS
2024

4

SAMENKERK

SK

8

Hildegard van
Bingen

30

't Bruurke van
Megen

32

pater Humbert
Randag

Magazine van het bisdom Haarlem-Amsterdam

AUGUSTUS

2024

4

SAMENKERK

Foto voorzijde: Obrechtkerk Amsterdam

Colofon

SamenKerk is het magazine van het Bisdom Haarlem-Amsterdam en verschijnt zes keer per jaar. Nummer 4 – jaargang 49
De volgende uitgave verschijnt op 3 oktober 2024.

Redactie

Eric van Teijlingen (hoofd- en eindredactie),
Chris Bond, Eugene Jongerden, Jerry Keuss
(redactiesecretariaat).

Medewerkers

Mariska Adrichem, Ada Bakker, Michel Bakker,
Jasperine Brussee-van der Plas, Anneke Donkers,
Eric Fennis, Leo Fijen, Ingrid Henkemans, Ralph
Koreman, Marcel Poorthuis, Vera Schneijderberg.

Redactieadres

SamenKerk • Postbus 1053, 2001 BB Haarlem
Telefoon • 023-5112600 Fax • 023-5112629
IBAN • NL86 ABNA 0230 8523 19
E-mail • samenkerk@bisdomhaarlem-amsterdam.nl
www.bisdomhaarlem-amsterdam.nl

Abonnement

Abonnementenadministratie • 023-5112600.
Zes nummers *SamenKerk* • € 39,- per jaar
Zes nummers *SamenKerk* in het buitenland
€ 49,- per jaar

Advertenties

Redactie *SamenKerk*
Eric van Teijlingen
023-5112600
samenkerk@bisdomhaarlem-amsterdam.nl

Grafisch ontwerp

Impulsar strategy & design • www.impulsar.nl

Technische realisatie

Vanderperk Groep • www.vanderperk.nl

Niets uit deze uitgave mag zonder toestemming worden overgenomen. Van sommige teksten en illustraties is de herkomst niet te achterhalen; verantwoordelijken kunnen reageren via het redactieadres.

't Bruurke van
Megen

30

Velen bezoeken nog steeds 't graf van 't Bruurke, Everardus Witte. Wie was deze Franciscaner Broeder, die door velen als heilig wordt gezien?

Franciscaner pater
Humbert Randag maakte
prachtige ontwerpen
voor paramenten.

Pater Humbert
Randag

32

Wilt u *SamenKerk*
niet missen? Of ontvangt
u *SamenKerk* liever thuis?
Neem een abonnement!
Info: samenkerk@bisdomhaarlem-amsterdam.nl

Ga mee op onze lezersreis naar de 'beentjes van Sint Hildegard' (zie pagina 35).

Hildegard von Bingen

8

Wie is zij toch, deze mystica, musica, theologe, vrouw en abdis?

Christendom en slavernij

14

Indringende tentoonstelling Museum Catharijneconvent over slavernijverleden kerken.

Leuke zomerpuzzel om een prachtige prijs mee te winnen

Zomerpuzzel

36

Uitnodiging

In de kerk is altijd werk en dat alle seizoenen van het jaar door. Graag presenteer ik u onze gevarieerde zomereditie voor de zomer van 2024.

Als het mooi weer is, is het heerlijk om onder een parasol met een verfrissend drankje dit magazine door te bladeren en te lezen. Als het te heet is, doet *SamenKerk* het ook heel goed als waaier. Als het regent, is er die zomerpuzzel om binnenshuis in te vullen voor die mooie prijs. En als de kleinkinderen op bezoek zijn, is er via de 'Wezens van de kathedraal' een leuke kleurplaat tevoorschijn te toveren.

SamenKerk is voor iedereen en alle dagen, want we zijn samen kerk! Een fijne zomer- (vakantie) gewenst en veel leesplezier met *SamenKerk*.

Eric van Teijlingen
hoofdredacteur

Graag nodig ik u van harte uit om op zondag 29 september om 15.00 uur in de kathedraal van Haarlem met alle parochianen, priesters, diakens, pastoraal werkers, catechisten en allen die zich inzetten voor de Kerk in ons bisdom, de ambtsjubilea van onze (emeriti-)bisschoppen te vieren. Met deze pontificale eucharistieviering, waarbij het kathedrale koor zal zingen, wordt het jaarlijkse Bavo-feest gevierd. Aansluitend is er gelegenheid hen te feliciteren tijdens een receptie. Ik verwijs u graag naar de achterpagina van deze *SamenKerk*.

De jubilarissen vragen u om in plaats van persoonlijke geschenken een bijdrage te doen aan een fonds om jongeren en gezinnen in het Heilig Jaar 2025 financieel te ondersteunen om naar Rome te gaan. Dit kan ook via rekening NL86ABNA0230852319 t.n.v. Bisdom Haarlem-Amsterdam, onder vermelding van 'jubilea'.

mgr. Bart Putter
vicaris-generaal

Brood uit de hemel

Deze zomer wordt in de zondagse liturgie het zesde hoofdstuk van het Johannes-evangelie gelezen, met onder meer een toespraak van Jezus over het 'Brood uit de hemel'. Ik neem u dit keer graag mee om iets van de rijkdom hiervan te proeven en de samenhang van deze evangeliëlezingen te zien.

In die woestijn had Mozes water uit de rots geslagen en er was manna, brood uit de hemel, gevallen om het volk te voeden. Jezus geeft daarentegen levend water, waardoor je in eeuwigheid geen dorst krijgt (Joh. 4,10-15). Door Hem krijgen we eeuwig leven. En Hij geeft levend Brood. Hij zegt: "Ik ben het brood des levens, wie tot Mij komt zal geen honger meer hebben". Jezus is groter dan Mozes, Hij is God zelf, mens geworden, en geeft zichzelf aan ons.

Wij kunnen het niet

Het verhaal van de broodvermenigvuldiging vinden we in alle evangeliën, maar Johannes legt er veel nadruk op dat de grote menigte, die naar Jezus is gekomen, zelf niet voor eten kan zorgen. Filippus zegt dat je bijna

De toespraak van Jezus volgt op de broodvermenigvuldiging (Joh. 6,1-15). Dit verhaal begint met de terloopse opmerking dat het "kort voor Pasen" was. Johannes zegt dit niet zonder reden. Zoals bij deze evangelist gebruikelijk is, geeft Johannes

kleine 'hints', die naar de diepere betekenis van het wonder verwijzen. Het is vanwege die diepere betekenis dat Johannes de wonderen, die Jezus doet, 'tekens' noemt. Dat wil zeggen: Wij moeten niet zozeer op het wonder zelf letten, maar meer op de betekenis ervan (vgl. Joh. 6,26).

Nieuwe Mozes

In zijn evangelie toont Johannes Jezus als de nieuwe Mozes. Mozes had het volk van de joden onder Gods leiding bevrijd uit de slavernij van Egypte. Door de woestijn was het volk naar het Beloofde Land gegaan.

een jaarsalaris nodig hebt om voor al die mensen brood te kopen (“Wil ieder ook maar een klein stukje krijgen, dan is voor tweehonderd denariën brood nog te weinig” – Joh. 6,7). Andreas komt naar voren met een jongen, die vijf gerstebroden en twee vissen heeft. Dat is alles wat er is. Dit maakt duidelijk dat wij mensen het zelf niet kunnen redden; het geeft aan dat wij mensen sterfelijk zijn en onszelf geen leven kunnen geven.

Eucharistie

Dan neemt Jezus de broden, spreekt het dankgebed uit en laat de broden ronddelen. Zo beschrijven de andere evangeliën het Laatste Avondmaal

**In de eucharistie
ontmoeten we
de Heer.
Hij is ons Brood
des levens**

(dat bij Johannes niet wordt verhaald). En vervolgens is er overvloed: twaalf manden vol met broden blijven over! Opvallend is dat de nadruk hier helemaal op het brood ligt; de vissen worden alleen terloops genoemd. Dat hierbij in feite aan de eucharistie wordt gedacht, wordt duidelijk uit de toespraak, die Jezus vervolgens houdt nadat Hij met zijn leerlingen het meer is overgestoken. Zo staat er in Joh. 6,53: “Ik zeg U, als gij het vlees van de Mensenzoon niet eet en zijn bloed niet drinkt, hebt ge het leven niet in U”.

Ik ben

De mensen kunnen zichzelf het leven niet geven, zo liet het teken van de broodvermenigvuldiging zien. De onmacht van de mensen, die zichzelf niet kunnen redden, wordt onderstreept doordat de leerlingen na de broodvermenigvuldiging zonder Jezus over het meer varen, waar het donker wordt en het hevig begint te waaien. Dan komt Jezus naar hen toe en zegt: “Ik ben het, wees niet bang”. Eigenlijk staat er in het Griekse origineel ‘Ik ben’ (*ego eimi*), de Naam waarmee God

zich aan Mozes openbaarde (Ex. 3,14), toen Hij hem zond om het volk van de Joden uit de slavernij te redden. Daarna zijn de leerlingen ineens bij de andere oever aangekomen (Joh. 6,21). Jezus is niet alleen de nieuwe Mozes, Hij is ook de God, die ons redt.

Brood des levens

Aan de overkant van het meer begint vervolgens de toespraak van Jezus over het brood uit de hemel, dat leven geeft aan de wereld. Hijzelf is het Brood des levens. Wie tot Hem komt, zal nooit meer honger hebben en wie in Hem gelooft, zal nooit meer dorst krijgen (Joh. 6,35) en: “Het brood dat ik zal geven, is mijn vlees, ten bate van het leven van de wereld”(Joh. 6,51).

De zondag

In de eucharistie ontmoeten we de Heer, die zijn leven voor ons geeft, die ons verlost. De viering van de eucharistie hoort tot de kern van ons geloof, daar vieren en ontvangen we zijn leven en verlossende liefde. Hij is ons Brood des levens. Het heeft dan ook een diepe betekenis dat de Kerk vraagt om tenminste op zondag (of de vooravond van de zondag) de eucharistie mee te vieren. Daarom kunnen niet-eucharistische vieringen op zondag alleen vervangend zijn, als er geen eucharistie gevierd kan worden. De zondag is de dag van de Heer, de dag van de eucharistie.

Naar wie?

Nog een laatste opvallend element in dit zesde hoofdstuk van het Johannesevangelie: Aan het begin, bij de broodvermenigvuldiging, is er een grote menigte (Joh. 6,5), want iedereen wil graag het materiële voedsel genieten (vgl. Joh. 6,26-27). Maar aan de overkant van het meer, als Jezus in de synagoge zijn toespraak uitsprekt (Joh. 6,59), en de mensen met bootjes zijn overgevaren (Joh. 6, 24), zijn dat er dus al veel minder. Aan het einde van die toespraak, trekken velen zich terug, en wordt het gezelschap van gelovigen nog kleiner (Joh. 6,66). Tenslotte vraagt Jezus aan de twaalf apostelen of zij Hem ook willen verlaten, waarop Petrus antwoordt met een prachtige belijdenis van zijn geloof: “Heer, naar wie zouden wij gaan? Uw woorden zijn woorden van eeuwig leven” (Joh. 6, 68).

Geestelijk voedsel

Naar wie zouden wij gaan? Het zesde hoofdstuk van het Johannesevangelie is een uitnodiging tot geloof en trouw, een uitnodiging ook om je te voeden met geestelijk voedsel, in het bijzonder door het bewust, waardig en gelovig vieren en ontvangen van de eucharistie. ■

Bisschop Johannes Hendriks

Foto: Vatican Media

Tijdens het bezoek aan Rome begin mei door een delegatie uit Amsterdam (zie vorige *SamenKerk*) wilde een koorlid én aanstaande vader graag dat paus Franciscus hun ongeboren kindje zou zegenen. Hijzelf is protestants en zijn vrouw joods. Ze wisten niet dat de paus vaak een kindje in de buik van de moeder zegent. Het werd een indrukwekkend moment. Paus Franciscus vroeg de aanstaande ouders wanneer ze hun kindje verwachtten (dat is medio augustus). Daarna legde hij zijn hand op de buik en zegende het en de aanstaande ouders.

100 jaar

Op 11 juli vierde Zr. Laetitia Augustijn van de Zusters Augustinessen van Heemstede, tegenwoordig wonend in Huize Agnes in Egmond aan Zee, haar eeuwfeest met koffie en taart, een feestelijke dag, een bezoek van burgemeester Lars Voskuil en een felicitatiebrief van koning Willem-Alexander. Van harte!

Foto: M. Koolwijk

We kennen veel Bijbelverhalen en we horen ze vooral door de Schriftlezingen in de liturgie. Maar wat is het verhaal van een Bijbelboek uit het Oude of Nieuwe Testament? Wat is de diepere betekenis? Voor iedereen die zijn Bijbelkennis wil vergroten, biedt de nieuwe serie op Kathedraal TV, 'Ontdek de Bijbel in 6 minuten', een laagdrempelige manier om even de Bijbel in te duiken. In chronologische volgorde worden alle Bijbelboeken behandeld. Info: www.kathedraaltv.nl

Cursussen kerkmuziek

Dit najaar starten weer muziekcursussen. Marc Schaap organiseert cursussen stemvorming voorgangers/koorleiders, liturgie en liedkeuze, Gregoriaans, orgel-, directie- en cantorcurssuen. Info: Bisdom Rotterdam (m.schaap@bisdomrotterdam.nl | 010-2815171 | www.kerkmuziekopleidingen.nl).

Kloostergasten op TV

Zaterdag 3, 10 en 17 augustus (om 20.50 uur op NPO2) gaan documentairemaker Sinan Can, CDA-leider Henri Bontenbal en schrijfster Lale Gül op zoek naar rust, verstillig en antwoord op hun vragen drie dagen mee met het ritme en de rituelen van kloosteringen. In december zijn er uitzendingen met Anna Gimbrère, Eric Corton en Cécile Narinx.

Verrassing voor gouden kerkkoor

Bij een repetitie van het Gemengd Koor Vijfhuizen werd het verrast door een bezoek van burgemeester Marianne Schuurmans. “Zo ben ik nog nooit ontvangen”, grapte ze toen ze de St.-Augustinuskerk binnenkwam en er een alleluja werd gerepeteerd. “Ik weet zelf dat zingen vreugde en inspiratie geeft. Allereerst voor jullie als zangers. Jullie brengen die vreugde en inspiratie ook over op de kerkgangers en dat al vijftig jaar. En daarvoor mag ik jullie namens het Gemeentebestuur de gemeentelijke eremedaille toekennen.”

Werelddag Migranten en Vluchtelingen

Zondag 29 september is Werelddag voor Migranten en Vluchtelingen, waarbij parochies worden uitgenodigd om initiatieven te organiseren met migranten en vluchtelingen, zoals meditatieve wandelingen, bezinningsmomenten of bijeenkomsten met gebed, want zijn “wij allemaal niet migranten op aarde, op weg naar ons ‘ware thuisland’, het Koninkrijk der hemelen”, aldus paus Franciscus.

September Scheppingsmaand

De meimaand is Mariamaand, juni is gewijd aan het H. Hart van Jezus en de septembermaand is Scheppingsmaand. De Laudato Si' Alliantie Nederland biedt parochies een inspiratiegids aan met gebeden, lezingen en liederen om God en zijn schepping te eren. De liturgie-suggesties zijn bedoeld voor speciale (oecumenische) vieringen, de zondagse liturgieën of persoonlijk gebed.

Ook 100 jaar?

In vorige eeuw werden er vele kerken gebouwd in het toenmalige bisdom van Haarlem. Dit jaar en de komende jaren vieren diverse parochiekerken hun eeuwfeest. Zoals de Vredeskerk in Amsterdam, de Agathakerk in Beverwijk en ook de Adelbertkapel op de Bloemendaalse begraafplaats. Is uw parochiekerk ook (bijna) 100 jaar? Staat er een parochieel eeuwfeest op de agenda binnenkort? Geef het door via samenkerk@bisdomhaarlem-amsterdam.nl en we geven er graag aandacht aan.

Foto: privé

Allemaal gedoopt

Op zondag 21 april jl. vond in de H.-Laurentiuskerk in Alkmaar een feestelijke doopviering plaats met twaalf kinderen in de leeftijd van twee tot vijftien jaar. Zeven van hen waren kinderen van de twee gezinnen van de zussen Karin en Ellen. Kort daarna hebben de oudste drie van deze dopelingen hun eerste heilige communie gedaan. Kinderen van één familie gedoopt en daarmee allemaal kinderen van Gods kerkfamilie: Gefeliciteerd!

Jongeren bij pausbezoek

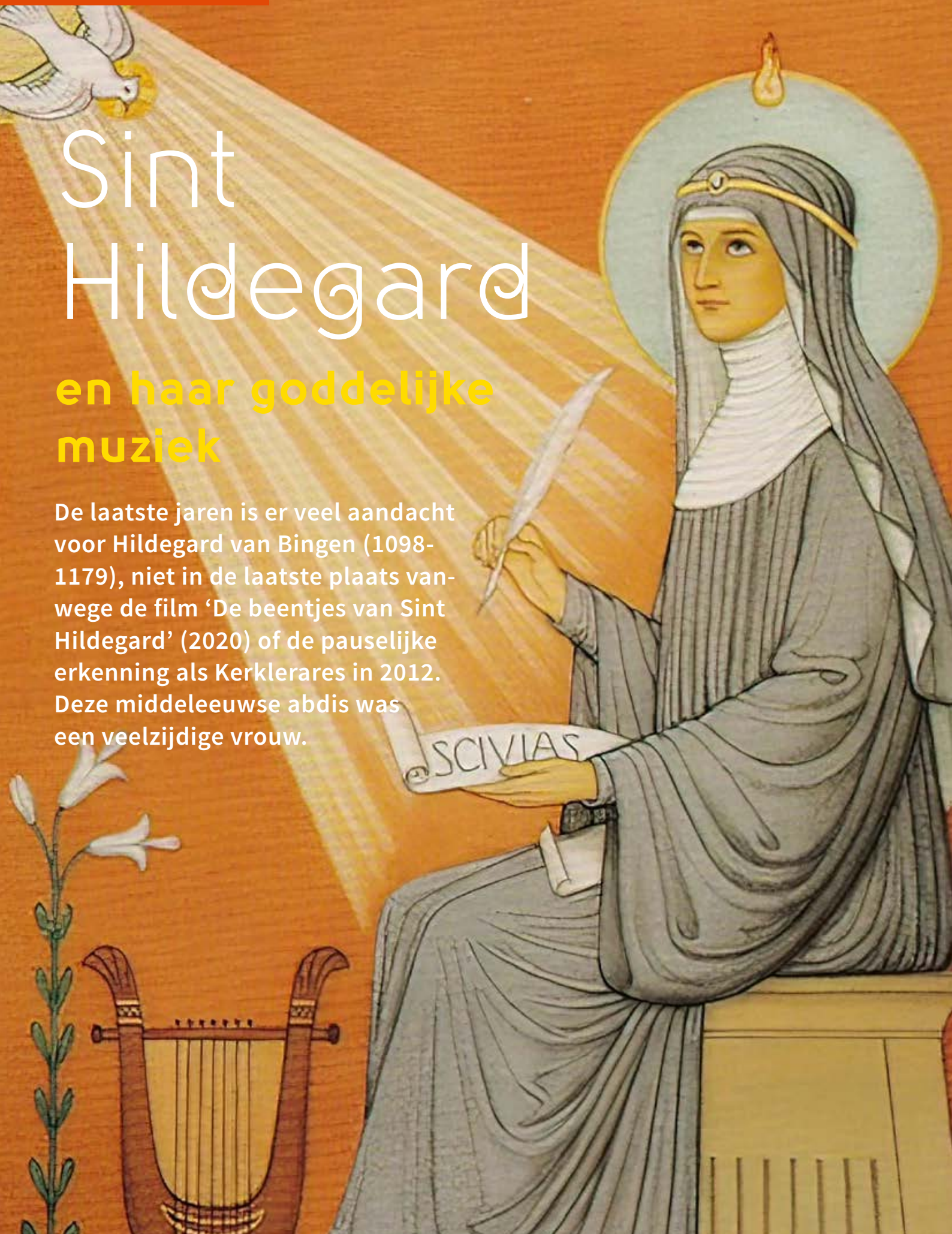
Tijdens het bezoek van paus Franciscus aan België eind september is er voor jongeren van 28 op 29 september een evenement, getiteld ‘Hope Happening’, waarbij ook jongeren uit Nederland welkom zijn. JongKatholiek organiseert een reis naar Brussel. Info: www.rkkerk.nl

Sint Hildegard

en haar goddelijke muziek

De laatste jaren is er veel aandacht voor Hildegard van Bingen (1098-1179), niet in de laatste plaats vanwege de film 'De beentjes van Sint Hildegard' (2020) of de pauselijke erkenning als Kerklerares in 2012. Deze middeleeuwse abdis was een veelzijdige vrouw.

ildegard van Bingen. Haar naam klinkt niet alleen voor ons mensen van de eenentwintigste eeuw bekend. In haar eigen tijd, de twaalfde eeuw, was zij in kringen rond de paus en in haar thuisland langs de Rijn ook een

bekendheid. Hildegard heeft in haar lange leven – zij is 81 jaar geworden – boeken geschreven over haar visioenen, maar ook over hoe je het beste met voeding kon omgaan en wat je wel en niet moet eten als je aan aandoeningen lijdt. Een vorm van geneeskunde zouden wij nu zeggen. Daarnaast was zij met een groep vrouwen uit het dubbelklooster (een mannendeel en een deel voor vrouwen in slot) van de Disibodenberg vertrokken om een eigen plek te stichten: waar de Nahe de Rijn in stroomt bij Bingen, stichtte zij een tweede klooster, aan de overkant van de Rijn in Eibingen.

Brieven en preken

Alsof dat nog niet genoeg was, schreef zij eindeloos veel brieven aan mensen die haar om raad vroegen, maar ook politieke en religieuze hoogwaardigheidsbekleders konden gevraagd en ongevraagd op haar mening rekenen. Van paus Eugenius III had Hildegard toestemming gekregen om in het openbaar, dus buiten de muren van haar kloosters, te spreken over geloof en geloofszaken. Dat was iets ongekennds voor een vrouw van haar tijd. Ook al was zij abdis van haar kloosters en had zij als volgeling van de Regel van Benedictus beloofd zo veel mogelijk op één plek te blijven, toch ging zij met enige regelmaat op pad om met anderen over God en religieuze zaken te praten. In de grotere steden rond haar, zoals Mainz, heeft zij zeer waarschijnlijk publiekelijk aan verkondiging gedaan.

Als muziek in de oren

Schrijven, verkondigen, kloosters stichten én runnen, religieuze als politieke leiders haar ideeën meegeven, het was slechts een deel van waar Hildegard zich allemaal mee bezig hield. Door haar visioenen stroomden er niet alleen woorden door Hildegards hoofd. Alles wat zij ‘schouwde’ (zo noemde Hildegard dat wat ze zag in de visioenen), zette ze ook om in creatieve vormen. Hildegard schreef een muziekstuk, wat wij nu een opera zouden noemen, een verhaal geheel verteld op muziek. Ze schreef ook poëzie, die zij eveneens op muziek zette. Met de woorden en de klanken wilde ze anderen helpen

om zich ook te verbinden met het goddelijke, wat Hildegard in haar visioenen schouwde.

Wij noemen Hildegard een componiste en zelfs een van de eerste vrouwelijke componisten ooit. Natuurlijk waren er ook andere muzikale vrouwen vóór en na Hildegard, maar van hen zijn of geen muziekstukken bewaard gebleven of zij zijn niet toegeschreven aan een vrouwelijke componist, waardoor hun werk of naam vergeten is geraakt. Hildegard is daarmee ook hierin een uitzondering. Haar werk is bewaard gebleven en is onder haar eigen naam bekend geworden en doorgegeven. Eerst in haar eigen kloosters, later ook daarbuiten.

Alles wat Hildegard ‘schouwde’ zette ze ook om in creatieve vormen

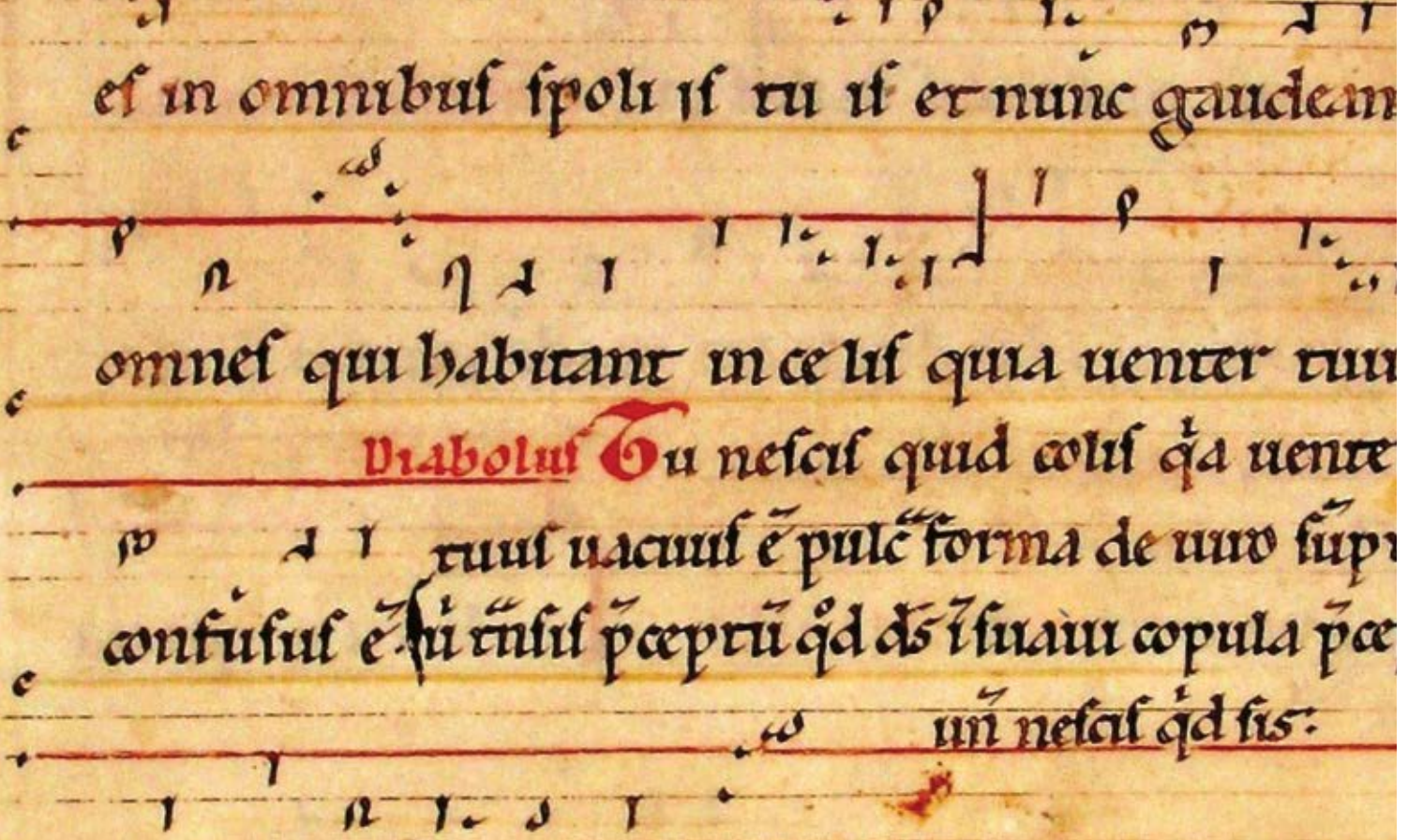
Groot muzikaal bereik

De teksten van Hildegard zitten vol beeldspraak, zoals we die ook uit de visioenen kennen. In onze oren kan dat wat omslachtig klinken, maar voor Hildegard was het belangrijk om het goddelijk onnoembare toch te proberen te benoemen. De muziek die Hildegard goed kende, was het Gregoriaans.

Zo componeerde zij ook haar muziek, die zij bijvoorbeeld tijdens het getijdengebed liet zingen. Dat zal niet altijd makkelijk geweest zijn voor de vrouwen in haar kloosters, want Hildegard had de muzikale gewoonte om een heel groot stembereik te gebruiken. Iemand die haar muziek wil zingen, moet – letterlijk – veel noten op haar zang hebben. Veel verschillende toonladders, van laag tot hoog. Dat vraagt scholing en vooral veel oefenen. Niet alle vrouwen zullen de toch wel veeleisende en soms moeilijke muziek van Hildegard hebben kunnen zingen.

Hildegard van Bingen in de Hofkerk

De ‘Hofkerk’ organiseert op zaterdag 14 september (14.30-16.30 uur) een middag over het leven, de visioenen en de muziek van Hildegard van Bingen. Kitty Bouwman geeft een mooie inhoudelijke inleiding. De vrouwenschola ‘Jubilemus Domino’ o.l.v. Catharina Bonsel zingt enkele liederen. De middag wordt afgesloten met een eenvoudige maaltijd (ad € 7,50). Info en aanmelding: Linnaeushof 94, Amsterdam | www.hofkerk.amsterdam | hofkerk@ziggo.nl

Tekst en melodie

De meeste Gregoriaanse gezangen hadden Bijbelse teksten in het Latijn als uitgangspunt. Er werden niet zomaar nieuwe teksten op muziek gezet. Hildegard maakte daarentegen nieuwe teksten, met religieuze inhoud en zeker ook Bijbelse verwijzingen. Het waren geen letterlijke citaten, wat tot dan toe wel de standaard was. Gregoriaans zingen heeft als kenmerk dat het een vaste, eenstemmige melodie heeft. Je zou kunnen zeggen dat die altijd op dezelfde vloeiende manier 'beweegt'. Dat is geen willekeur, de muziek staat in dienst van de woorden, van de betekenis van de tekst. Het verloop van de melodie kan zo de betekenis van de tekst versterken en woorden oplichten, die belangrijk worden geacht. De melodie lijkt zich steeds omhoog te bewegen, waar de klank een volheid bereikt die verwijst naar de goddelijke inhoud. De muziek verwijst naar en vereert God, zouden we kunnen zeggen.

Muziek ter ere Gods

Dit principe hanteert Hildegard ook. Haar muziek verwijst naar en vereert God. De melodie moet helpen om in klank ook het goddelijke dichterbij te brengen, of om het menselijke te overstijgen. De hymnes en de lofzangen van Hildegard zijn gericht in woord en klank op God. Ze benadrukt woorden die zij belangrijk vindt door lettergrepen van veel noten te voorzien. Die noten

Naar muziek van Hildegard van Bingen luisteren?

bewegen in een vloeiende lijn. Bij muziek ging het niet om het genieten (zoals wij muziek ervaren), nee, het was een loflied op God. In het dagelijkse gebedsleven van de kloosters wordt veel gezongen, vooral psalmen. Door deze te zingen worden de woorden kracht bijgezet

om zich zo te concentreren op de betekenis ervan. Loven, eren en verbinden, dat is wat de muziek in het koorgebed moet doen en dat is wat Hildegard heeft geprobeerd te bereiken met haar manier van klanken en woorden samenvoegen. Hildegard heeft ooit eens gezegd dat ook haar teksten en muziek niet van haar zelf kwamen, maar dat de bron het 'Levende Licht' was, dat engelen het haar aanreikten. Zij was slechts 'de bazuin van het Levende Licht'. ■

Johanneke Bosman

Wilt u meer weten over Sint Hildegard?

Ga mee met de lezersreis naar de omgeving waar Hildegard leefde, waar Johanneke Bosman u nog veel meer gaat vertellen. Zie pagina 35.

Johanneke Bosman geeft lezingen en begeleidt reizen en retraites rond St. Hildegard van Bingen.

FEEST MARIA TENHEMELOPNEMING

VIERT U MET ONS MEE?

DONDERDAG
15 AUGUSTUS
2024
HEILOO

Geniet rond
Maria
Tenhemelopneming
van een
3- of 5-daags
verblijfsarrangement
met volpension

"Als ge mij gaat eren, zal de wind gaan keren."

Arrangementen Maria Tenhemelopneming

Wilt u enige dagen verblijven in Heiloo? Wij bieden twee speciale arrangementen. Van harte welkom!

**3-daags arrangement volpension:
wo 14 augustus t/m vr 16 augustus**

2-persoonskamer: € 154 p.p.
1-persoonskamer: € 190 p.p.

**5-daags arrangement volpension:
wo 14 augustus t/m zo 18 augustus**

2-persoonskamer: € 274 p.p.
1-persoonskamer: € 345 p.p.

Er is voor u een mooi programma samengesteld met gelegenheid tot verdieping en ontspanning.

Wacht niet te lang met boeken.
Het aantal kamers is beperkt.

Check de
website ook
voor onze
retraites!

Donderdag 15 augustus

- 10.30 uur Rozenkransgebed
- 11.00 uur H. Mis,
hoofdcelebrant mgr. dr. J.W.M. Hendriks,
aansluitend Mariaprocesie door het park
en daarna gelegenheid voor de lunch
- 14.00 uur Lezing over Maria door mgr. Hendriks
- 14.30 uur Eucharistische aanbidding en
biechtgelegenheid
- 15.15 uur Lof met rozenkrans van de goddelijke
barmhartigheid
- 15.45 uur Einde

Gratis busvervoer

- 10.10 uur Treinstation Castricum naar Heiligdom
- 16.00 uur Heiligdom naar treinstation Castricum

Overige informatie

Gratis parkeergelegenheid
Adres: Kapellaan 9, 1851 PE Heiloo

Meer info: www.olvternood.nl | telnr. 072 - 505 1288

Naar een synodale Kerk

Sinds 2021 wordt op alle niveaus in de Kerk – van parochies in iedere uithoek van de wereld tot aan het hart van de Wereldkerk in Rome toe – gesproken over de Kerk van de toekomst en over de participatie van alle gedoopten. Paus Franciscus wil dat alle gelovigen zich verantwoordelijk weten voor de Kerk als ‘Gods volk onderweg’. Hij wil daarom dat een synode geen gebeurtenis is, maar een proces.

N

a consultaties in alle bisdommen en per werelddeel werd vorig jaar oktober in Rome een bisschoppenconferentie gehouden. Voorjaar 2024 waren de bisdommen weer aan zet en komende oktober is de afronding van deze Synode 2021-2024, wederom in Rome. Hulpbisschop mgr. Ted Hoogenboom (Utrecht) neemt, net als in 2023, namens de Nederlandse bisschoppenconferentie deel.

Resultaten 2023 wereldwijd besproken

Na de bisschoppensynode afgelopen oktober 2023 in Rome zijn alle daar besproken onderwerpen en documenten over de Kerk van de toekomst (zoals: verdieping als gedoopten als basis voor ons Kerk-zijn,

Zonder de parochiepriesters zullen we nooit in staat zijn te leren hoe we samen op weg kunnen gaan

vorming in een missionaire Kerk, deelname aan een verwelkomende Kerk, de positie van vrouwen in de Kerk, enzovoort) weer ter bespreking naar de bisdommen en parochies gestuurd. In alle dekenaten van ons bisdom (en vaak ook in parochies) zijn er afgelopen winter bijeenkomsten geweest. Van alle reacties en verslagen van deze synodale gesprekken hebben alle zeven Nederlandse bisdommen in mei jl. vier samenvattingen naar het Vaticaan gestuurd. Het betreft de gesprekken in de bisdommen, die van de Nederlandse religieuzen, bij de zogeheten nieuwe bewegingen en van katholieke maatschappelijke organisaties.

Werkdocument 2024 bekend

Medio juli publiceerde het Vaticaan het werkdocument ter voorbereiding op het laatste deel van de Synode, welk aanstaande oktober gehouden wordt. Centraal

staat de vraag hoe bepaalde doelen van de Synode kunnen worden geïmplementeerd in alle lagen van de Kerk wereldwijd. Over enkele meer controversiële onderwerpen van de synodebijeenkomst van vorig jaar oktober, zoals vrouwelijke diakens, het priestercelebaat en de positie van homoseksuelen in de Kerk, wordt pas volgend jaar verder gepraat. In het werkdocument worden deze onderwerpen grotendeels vermeden, terwijl er wel concrete voorstellen worden gedaan voor het instellen van een luister- en begeleidingspastoraat, grotere betrokkenheid van leken bij de parochieorganisatie en -financiën en krachtigere parochieraden. Zonder tastbare veranderingen zal de visie van een synodale Kerk niet geloofwaardig zijn, geeft het document als reden.

Pauselijke brief voor priesters

Op 2 mei jl. stuurde paus Franciscus een brief aan de parochiepriesters: "De Kerk zou niet vooruit kunnen gaan zonder uw toewijding en uw pastorale dienst. Daarom wil ik eerst mijn dankbaarheid en waardering uitspreken voor het edelmoedige

werk, dat u elke dag doet, door zaden van het evangelie te zaaien in elke soort grond." Parochiepriesters kennen "het leven van Gods volk van binnenuit: haar vermoeidheden en haar vreugden, haar noden en rijkdommen. Daarom heeft een synodale Kerk haar parochiepriesters nodig. Zonder hen zullen we nooit in staat zijn te leren hoe we samen op weg kunnen gaan en hoe we gestalte kunnen geven aan de weg van de synodaliteit. [...] We zullen nooit een synodale en missionaire Kerk worden, als de parochiegemeenschappen niet alle gedoopten laten participeren in die éne missie: het evangelie te verkondigen als karakteristieke eigenschap van hun leven. Als parochies niet synodaal en missionair zijn, zal de Kerk dat ook niet zijn", aldus de paus. ■

Meer lezen over de Synode over synodaliteit 2021-2024?

Kijk op de bisdomwebsite (www.bisdomhaarlem-amsterdam.nl) dan 'Nieuws' en 'Dossier Synode Synodaliteit') of scan de QR-code.

Kerken en het slavernijverleden

Museum Catharijneconvent | MCC Mike Bink

Jaarlijks wordt op 1 juli, **Keti Koti**, herdacht en gevierd dat de slavernij in Suriname en de Caraïbische eilanden, toenmalige koloniën van het Nederlands Koninkrijk, bij wet werd afgeschaft. Het was in 1863 dat dit gebeurde, maar pas tien jaar later (in 1873) kwam er daadwerkelijk een einde aan.

V

orig jaar was daar terecht veel aandacht voor. Bij de excuses die toenmalig Minister-President Mark Rutte namens Nederland in december 2022 maakte voor het slavernijverleden van ons land, sprak hij over het verleden

(slavernij is “een complexe geschiedenis) en het heden (“Eeuwen van onderdrukking en uitbuiting werkten door in het hier en nu. In racistische stereotypen. In discriminerende patronen van uitsluiting. In sociale ongelijkheid.”)

In Museum Catharijneconvent in Utrecht is tot en met 22 september een tentoonstelling te bezichtigen over ‘Christendom en slavernij. Een Nederlands verhaal’. Een indringende en ontvullende expositie, waarbij gekeken wordt naar de rol en het verleden van kerken en slavernij. Slavernij is van alle tijden, werelddelen en culturen. Het komt voor in de Bijbel.

”
**Slavernij is
van alle tijden,
werelddelen
en culturen.**

Wat Nederland betreft gingen de koopman en dominee hand in hand de wereld over. Nederlanders raakten letterlijk met de Bijbel in de hand betrokken bij slavernij. Overzees kregen dominees vaak enkele slaafgemaakten ter beschikking en veel kerken vulden hun inkomsten aan door een plantage te beginnen. Families, die rijk werden door slavenhandel, doneerden flinke sommen geld aan de (protestantse) kerk. De rol van katholieken is beperkter en vooral individueel. In de periode van de zeventiende tot de negentiende eeuw was er in de Noordelijke Nederlanden geen katholieke kerkorganisatie en katholieken konden niet openlijk hun geloof belijden. Er waren geen parochies met aandelen in plantages, maar wel individuele gelovigen,

ook geestelijken, die slaafgemaakten bezaten.

Deze tentoonstelling over slavernij en het christendom laat heel goed de Nederlandse context zien van de koloniale, raciale, slavernij van de zeventiende tot de negentiende eeuw. Wat er getoond wordt, is soms klein van formaat, maar het is ook geen geschiedenis om 'groots' op te zijn. Het is wel ons verhaal. Van ons land.

Museum Catharijneconvent
Lange Nieuwstraat 38,
3512 PH Utrecht | 030-2313835
www.catharijneconvent.nl
Dinsdag t/m vrijdag
van 10.00 tot 17.00 uur;
weekend van 11.00 tot 17.00 uur.

En ook van onze kerken. De tentoonstelling in Utrecht met archiefstukken uit het verleden en hedendaagse kunstwerken verdient uw bezoek om kennis te nemen van dit Nederlandse, kerkelijke verhaal. Een verhaal dat je stil maakt en aan het denken mag zetten. Ook als kerkelijke gemeente of parochie. ■

15 augustus

Maria Tenhemelopneming

*Almachtige eeuwige God,
Gij hebt de Moeder van uw Zoon,
de onbevleete Maagd Maria,
met ziel en lichaam ten hemel opgenomen.
Wij bidden U: geef dat wij altijd bedacht zijn
op wat hierboven is
om eens te kunnen delen in haar glorie.
Door Christus onze Heer.*

Stichting S. Maria Maggiore (1627) van Tommaso di Cristoforo Fini

Andere Mariafeestdagen

5 augustus: kerkwijding
basiliek Santa Maria
Maggiore (Rome)

13 augustus: H. Maria,
toevlucht van de zondaars

22 augustus: H. Maagd
Maria, Koningin

4 september: H. Maria
van troost

8 september: Maria Geboorte

12 september: H. Naam
van Maria

15 september: O.L.V. van
Smarten

Kijk vanaf 10 augustus waar
u in uw omgeving dit Mariafeest
kunt vieren:

www.bisdomhaarlem-amsterdam.nl/tenhemelopneming

A

mpertwee
weken na het
succesvolle
Internationale
Eucharistische
Congres in het

Olympische Stadion in de hoofdstad (zie vorige editie SamenKerk) was het weer feest voor katholiek Amsterdam. Op 7 augustus 1924 wijdde bisschop Augustinus Callier de nieuwe parochiekerk Onze Lieve Vrouw Koningin van de Vrede in de Amsterdamse volkswijk de Pijp in, die meteen al 'de Vredeskerk' werd genoemd. Pauselijk legaat kardinaal Willem van Rossum bracht de kerk in aanbouw eind juli nog een bezoekje, waarbij hij bouwpastoor Cornelis Nuijen "onder toevoeging 'voor de arme Vredeskerk' een gift overhandigde", aldus *de Maasbode* over de nieuwe kerk.

100 jaar Vredeskerk

**De Vredeskerk
bleef een
hechte geloofs-
gemeenschap**

De parochie werd op 8 december 1918 opgericht en de naam heeft verband met de Eerste Wereldoorlog (1914-1918). Architect van de kerk was Jos Bekkers, die een kerk bouwde in de stijl van de Amsterdamse School en volgens het principe 'alles zien op het altaar', dus geen zicht belemmerende pilaren. Waar in de loop van de tijd parochiekerken in de omgeving weer werden gesloopt of van functie veranderden, bleef de Vredeskerk een hechte geloofsgemeenschap voor de zondag en voor 'rouwttjes en trouwttjes'. Zoals de wijk veranderde, zo veranderden de gelovigen mee. Het gebouw werd in de loop van afgelopen eeuw regelmatig gerestaureerd en biedt onderdak aan de eigen parochie als ook aan de Filipijnse El Shaddai-gemeenschap. ■

Het eeuwfeest wordt gevierd op zondag 8 september om 10.30 uur met een pontificale hoogmis met mgr. Jan Hendriks met de drie parochiekerken en het koor van de Filipijnse El Shaddai-gemeenschap. Aansluitend is er een feestprogramma, in de kerk en op het kerkplein.

Als jubileumgeschenk aan de Vredeskerk is er geld ingezameld voor de broodnodige restauratie van het rozetraam (boven de hoofdingang). Het wordt 8 september onthuld.

Info: www.amsterdam.vredeskerk.nl

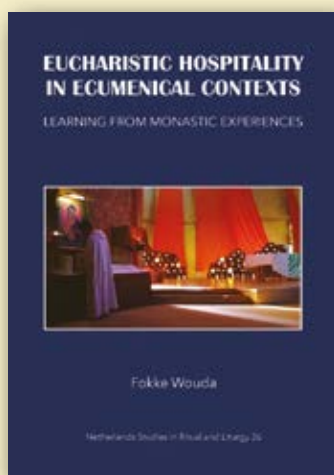
H

et is altijd een mooi moment als je oud-studenten tegenkomt, die intussen hun meesterproef hebben afgelegd en doctor in de theologie zijn geworden. Dat overkwam me op een symposium over de oecu-

mene, waar voortrekkers als Arjan Plaisier (oud-scriba van de Protestantse Kerk Nederland) en Marcel Sarot (voorzitter van de katholieke Vereniging voor oecumene) aanwezig waren. Maar daar was ook mijn oud-student Fokke Wouda, die in 2022 een lijvig proefschrift heeft afgeleverd over de eucharistische gastvrijheid in kloostergemeenschappen als Bose in Italië (van oorsprong katholiek) en Taizé in Frankrijk (van oorsprong protestant).

Zoals bekend vieren beide gemeenschappen de eucharistie met alle kloosterlingen, hetzij protestant hetzij katholiek. Het is opvallend hoe sterk de niet-katholieke deelnemer de eucharistie ervaart vanuit een bijzondere verbondenheid met zijn eigen kerk van oorsprong. Natuurlijk kan zo iemand katholiek worden, maar daarmee zou de werking van het verlangen naar eenheid veel minder doorwerken in de kerk van oorsprong. Men gaat hier niet over één nacht ijs en onderhoudt over deze eucharistische gastvrijheid intensief contact met bisschoppelijke en zelfs kardinale gezagsdragers. Er is dus geen sprake van 'stiekem de regels overtreden', maar veeleer van een werkelijk oecumenisch verlangen naar eenheid: "ut omnes unum sint", zoals het evangelie (Joh. 17,21) zegt, "opdat zij allen een zijn".

Ook biedt Fokke Wouda in zijn proefschrift naast allerlei interviews met betrokkenen een grondige theologische reflectie, dus ook hier geen lichtzinnigheid. Belangrijk is ook de eenheid, die de kloosterlingen ervaren als geloofs- en levensgemeenschap: het gaat om het ervaren van eenheid, die zijn hoogste uitdrukking vindt in de eucharistie. Tevens ziet men deze praktijk niet als een statisch gegeven, maar als een groei naar daadwerkelijke eenheid tussen de kerken, die de pijn van de verdeeldheid overigens niet wegneemt. Daarom ook is er sprake van bijzondere eucharistische gastvrijheid niet van een universeel toepasbare regel. Op deze wijze zal de eucharistische gastvrijheid niet de daadwerkelijke eenheid tussen de kerken kunnen vertragen, een bekend gevaar. Bijzonder vanwege de bijzondere situatie van eenheid, als anticipatie op de toekomst.

Marcel Poorthuis is emeritus-hoogleraar in de dialoog tussen de godsdiensten aan de Faculteit Katholieke Theologie van Tilburg University.

Trots

Het deed me sterk denken aan de gedachten, die ten grondslag lag aan het besluit van de Nederlandse bisschoppen, alweer decennia geleden, om aan gemengd gehuwden toe te staan om gezamenlijk op de huwelijksdag de eucharistie te ontvangen. Dat is niet veel, zal menig lezer misschien denken, maar het gaat om de diepere gedachte: het Sacrament van het huwelijk, dat de diepste eenheid tussen de geliefden uitdrukt, kan in elk geval op die dag niet worden doorkruist door een gescheidenheid in het sacrament van het communiceren.

De commissie bij de promotie van Fokke Wouda was bepaald niet licht: internationale theologen en kerkjuristen hebben zich hierover gebogen en hun fiat gegeven. Dus van harte aanbevolen, vrij toegankelijk op internet! ■

Het boek 'Eucharistic Hospitality in Ecumenical Contexts' downloaden?

Ambachtelijke Abdijsmarkt

zaterdag 14 september 2024

10.00 – 15.00 uur

Broeders geven rondleidingen
Exposities om te bezichtigen
Muziek om naar te luisteren
Workshops om aan mee te doen
Abdijswinkel om te winkelen

Abdij
van egmond

Vennewatersweg 27a,
Egmond-Binnen
www.abdijvanegmond.nl

GEEF
VANDAAG
VOOR DE
KERK VAN
MORGEN

De

ziel

De ziel is als een wind die over planten waait,
als de dauw die druppels op het gras legt,
als de regen die alles doet groeien.

Evenzo zou van de mens
zijn welwillendheid moeten uitstromen
naar iedereen, die daarnaar verlangt.

Wind is hij, indien hij de mensen-in-miserie helpt
dauw, indien hij de verlatenen troost,
regen, indien hij vermoeiden overeind helpt
en hem met de leer vervult als hongerenden:
indien hij aan hen zijn ziel geeft.

Sint Hildegard van Bingen

Heb jij de Wezens van de Kathedraal al ontmoet?

www.koepelkathedraal.nl

De monsterlijk mooie Wezens van de Kathedraal brengen je via de torens en de daken overal in de Koepel-Kathedraal. Wie de Wezens leert kennen, zal nooit meer zomaar langs de kathedraal lopen maar er altijd even naar omhoog kijken.

Ben je 12 jaar of jonger en kom je woensdagmiddag 21 augustus verkleed als een wezen van de kathedraal dan mag jij met jouw vader en/of moeder en broertjes en zusjes gratis naar binnen...

Meedoen met de tekenwedstrijd? Scan (en scroll naar 'tekenwedstrijd').

p de grens van lente en zomer was ik te gast in de geloofsgemeenschap van Epe op de Veluwe. Een half jaar eerder mocht ik daar ook al zijn, toen vanwege een lezing. Ik raakte onder de indruk van de vitaliteit van

deze kleine gemeenschap, die al tien jaar aan de weg timmert zonder een kerkgebouw. Met voortrekkers die werkelijk leider zijn en alles in afstemming doen met het grote geheel van de parochie en met de pastoor als voorzitter. Sterker nog, die pastoor was ook bij mijn lezing en vertelde daar dat hij als priester deze kleine gemeenschap zonder kerk toch nabij wil zijn. Ze kerken in de aula van een vroegere school. En de pastoor viert daar eens per maand de eucharistie met een gemeenschap van dertig tot veertig zielen. De eenvoud en trouw van de pastoor en de passie voor geloof door de gemeenschap, ze ontroerden me. Zo kun je dus kerk zijn in deze tijd, zonder gebouw, maar wel met een pastoor, die met je meetrekt door de woestijn. De mensen van Epe hielden en houden het vol, omdat ze in hun geloof zonder kerk gedragen worden door de pastoor en door mensen met leiderschapskwaliteiten.

Nabijheid en kleinschaligheid

Maartensdijk, tussen Utrecht en Hilversum, op de grens van twee bisdommen, is ook een kleine gemeenschap met een schaapsstal als kerk. Die gemeenschap van Sint Maarten telt niet meer dan 284 leden, maar is - in deze periode van krimp en slecht kerkbezoek - een positieve uitzondering, met een gemiddelde van twintig tot vijftwintig procent kerkgang en met uitschieters naar dertig en veertig procent. Ik maak dus zelf mee, iedere dag, elke week en vele maanden, dat een kleine gemeenschap kansen heeft in deze tijd.

Sterker nog, juist in de nabijheid en kleinschaligheid kan er verbondenheid groeien. Juist kleine gemeenschappen zijn nodig in deze tijd om een nieuwe gemeenschapszin te ontwikkelen. Als mensen ergens naar verlangen in deze tijden van vervreemding en polarisatie, dan is het nabijheid en kleinschaligheid.

De meeste kerken - ook in het bisdom Haarlem-Amsterdam - zijn kleine gemeenschappen, die moeite hebben om te overleven. Ik zou hen een hart onder de riem willen steken. In Epe op de Veluwe zag ik dat tientallen mensen het volhouden zonder een kerk.

Leo Fijen is ambassadeur van uitgeverij Adveniat en oud-presentator van de geloofsgesprekken van de KRO-NCRV op de zondagochtend.

Jongeren en ouderen

In mijn eigen katholieke dorpskerk van Maartensdijk zie ik hoe tachtig tot honderd kerkgangers van de gemeenschap (met 284 leden) wekelijks naar de viering komen. En ik zie ook hoe belangrijk ze het vinden om elkaar te ontmoeten bij de koffie en dienstbaar te zijn aan het leven buiten de kerk. Ik zie hoe deze kerk erin

Grote kansen voor kleine gemeenschappen

„
Als kleine gemeenschap zijn er meer kansen dan ooit, zelfs als er geen kerk meer is

slaagt om met enige regelmaat jongeren en kinderen binnen de kerk te ontvangen, ik maak mee dat ouderen hun eigen plek hebben,

zonder dat er tegen hen wordt gezegd dat het jammer is dat er vooral ouderen komen. Ik ervaar daarnaast dat er nog steeds nieuwe mensen zich melden, na een uitvaart of een andere ingrijpende ervaring in hun leven. Met andere woorden: geef de moed niet op. Want als kleine gemeenschap zijn er meer kansen dan ooit, zelfs als er geen kerk meer is. Juist om iedere kleine groep hoop en perspectief te geven heb ik alles bij elkaar gezet, in vijftwintig verhalen. Durf te geloven, kom bij elkaar en deel Christus met je naaste. Zo simpel is het. ■

Heilig Jaar 2025

Pelgrims van Hoop

Iedere vijftwintig jaar kent de Kerk een Heilig Jaar of Jubeljaar. Het was paus Bonifatius VIII, die in 1300 het eerste katholieke jubeljaar afkondigde. De oorsprong ligt in het Oude Testament, waar de Israëlieten om de vijftig jaar een jubeljaar vierden, met als doel de gelijkheid, gerechtigheid en maatschappelijke vrede te herstellen. In een Heilig Jaar in de Rooms-Katholieke Kerk staan de verzoening tussen de mensen onderling en tussen mens en God centraal.

1700 Jaar geloofsbelijdenis Nicea

In het jaar 2025 is het 1700 jaar geleden dat het Concilie van Nicea gehouden werd. Het werd op 19 juni 325 geopend in aanwezigheid van keizer Constantijn de Grote. Er namen ongeveer driehonderd bisschoppen aan deel, voornamelijk uit het Oosten. Vanuit het Westen was er minder belangstelling. Zo liet de bisschop van Rome, paus Sylvester I, zich vertegenwoordigen; hij was er zelf niet bij. Op dit Concilie werd een geloofsbelijdenis vastgesteld, die we kennen als die van Nicea (325) - Constantinopel (381). Tot deze geloofstekst werd besloten om het definitieve oordeel vast te leggen over het Arianisme, dat het christendom (en het Romeinse Rijk) dreigde te verscheuren. Priester Arius uit Alexandrië (Egypte) verkondigde dat Christus, het Woord (de Logos), geen God was. De Logos was uit de Vader geboren en dus was zijn goddelijkheid ondergeschikt aan die van de Schepper. Met andere woorden, de Zoon was een schepsel, dat niet in alle eeuwigheid had bestaan. Het Concilie besloot anders en het Arianisme werd als ketters beschouwd (en bestreden).

Jubeljaar en aflaat

In de op 9 mei jl. verschenen Bul voor het Jubeljaar 2025, 'Spes non confundit' (= De hoop stelt niet teleur), schrijft paus Franciscus in hoofdstuk 23: "De aflaat is een manier om de onbegrensde aard van Gods barmhartigheid te ontdekken. Het Sacrament van boete en verzoening verzekert ons dat God onze zonden wegveegt." Hij verwijst daarbij naar Psalm 103: "Niet naar onze schulden behandelt Hij ons, niet naar onze zonden vergeldt Hij ons." Paus Franciscus noemt het Sacrament van boete en verzoening "een beslissende, essentiële en fundamentele stap op onze geloofsreis. Daar staan we de Heer

toe onze zonden uit te wissen, onze harten te genezen, ons op te wekken, ons te omhelzen en ons zijn tedere en barmhartige gelaat te openbaren." Hij roept op om de biecht niet te verwaarlozen, maar deze te herontdekken. Juist het Jubeljaar is daar een goed moment voor. ■

Het theologische debat over het Arianisme betrof de verhouding van de Zoon tot de Vader. Het Concilie was het erover eens dat de Zoon geboren was uit de Vader. De Arianen echter meenden dat de Zoon dan niet gelijk kon zijn aan de Vader; de anderen vonden dat God de Vader en God de Zoon wel gelijk aan elkaar waren. Eusebius van Nicomedia kwam met een door hem gebruikte geloofsbelijdenis, waarin de Heer Jezus Christus werd beleden als "God uit God, Licht uit Licht, Leven uit Leven, enige Zoon, geboren vóór alle schepselen, verwekt door de Vader vóór alle tijden, door wie alles geschapen is". Geen van de aanwezigen had daar bezwaar tegen. Er werd voorgesteld om het Alexandrijnse begrip *ὁμοουσιος* (*homo-ousios*) te gebruiken, dat 'van hetzelfde wezen' betekent. Het Concilie aanvaardde de formule *ὁμοουσιον τῷ Πατρὶ* (*homo-ousion tooi Patri*), dat 'wezensgelijk aan de Vader' betekent. De Latijnse vaders vertaalde *ουσιος* echter niet met *essentia*, maar met *substantia* (*unius substantiae cum Patre*). In 381 op het Concilie van Constantinopel zou dit worden gewijzigd in *consubstantialem Patri*, zoals wij dat nog steeds kennen uit ons gezongen Latijnse Credo.

Heilig Jaar 2025

24 december 2024	Opening Heilig Jaar op kerstavond in de Sint-Pieterskerk, waarbij de paus de Heilige Deur zal openen.
29 december 2024	Opening Heilige Deur in de Sint Jan van Lateranen, de kathedraal van Rome. Gelijktijdig wordt in alle bisdommen, in iedere kathedraal, het Heilig Jaar geopend.
17 april	'The Passion' op Witte Donderdag in Terneuzen met het thema van het Jubeljaar. Op Hemelvaartsdag (29 mei) 'The Passion Hemelvaart' vanuit Sluis.
26 april – 3 mei	Nationale bedevaart van de Nederlandse bisdommen naar Rome.
21 juni	Bavodag in de kathedraal in Haarlem voor alle tieners, die in 2025 het Sacrament van het vormsel ontvangen.
25 juli – 5 augustus	Jongeren uit de wereld ontmoeten elkaar in Rome: Vanuit 't hart naar 't hart. Ons bisdom organiseert een jongerenreis.
13 september	Landelijke Misdiensdag in Oudenbosch (voor alle acolieten en misdienaars van alle bisdommen).
4 oktober	Feestelijke bisdomdag in de kathedraal in Haarlem
28 december	Sluiting Heilig Jaar in alle bisdommen.
6 januari 2026	Sluiting Heilig Jaar in de Sint-Pieterskerk, waar de paus de Heilige Deur zal sluiten.

Leef toe naar het Heilig Jaar 2025...

www.rkkerk.nl/jubeljaar

www.bisdomhaarlem-amsterdam.nl/jubeljaar2025Dossier

De auteur van het Marcus-evangelie

Als eerste van de vier evangelisten heeft Marcus het levensverhaal van Jezus op papier gezet. Zijn geloof in Jezus als Messias en Zoon van God was zo groot, dat hij de mondelinge traditie wilde verrijken met een schriftelijk document. Maar wie is deze Marcus eigenlijk? Wat zeggen de traditie en het Nieuwe Testament over deze schrijver, naar wie zoveel mensen vernoemd zijn?

H

et Marcusevangelie wordt in wetenschappelijke kringen meestal 'het tweede evangelie' genoemd. Zijn verhaal staat immers als tweede in het Nieuwe Testament. Men huilt om de auteur Marcus te noemen, omdat zijn evangelie oorspronkelijk anoniem is overgeleverd. Waarom de schrijver niet zijn naam onderaan de boekrol heeft gezet, blijft een mysterie. Misschien was hij bang om slachtoffer te worden van christenvervolgingen, die zich in die tijd afspeelden in het Romeinse Rijk. Anderen menen dat de evangelist nooit heeft kunnen vermoeden dat dit geschrift 'zijn' evangelie zou worden, naast dat van Mattheüs, Lucas en Johannes. Of wellicht wilde hij duidelijk maken dat het niet 'het evangelie van Marcus' is, maar 'de Blijde Boodschap van Jezus Christus' (Mc. 1,1).

Marcus auteur?

Het auteurschap van Marcus heeft echter sterke papieren. Al in de tweede eeuw wordt hij als schrijver aangewezen. Het oudste getuigenis komt van bisschop Papias van Hiërapolis, een stad in Zuidwest-Turkije. Zijn woorden zijn overgeleverd door bisschop Eusebius van Caesarea. Als eerste kerkhistoricus schreef deze in de vierde eeuw zijn *Historia Ecclesiastica*. In dit boek citeert hij Papias, die leefde van ± 60-130 na Chr.: "Marcus was de tolk van Petrus; wat die zich herinnerde van wat de Heer gesproken of gedaan had, schreef Marcus heel precies op, zij het niet in volgorde." Dit getuigenis is zeer waardevol, omdat Papias het slechts dertig jaar na het ontstaan van het Marcusevangelie heeft genoteerd.

Met Petrus

De traditie heeft nooit een andere naam op het tweede evangelie geplakt dan die van Marcus. Het valt op dat veel christelijke schrijvers, waaronder Ireneüs van Lyon (± 180), Clemens van Alexandrië (± 180), Origenes (± 200), Tertullianus (± 200) en Hiëronymus (± 400), Marcus verbonden met de apostel Petrus. Hij was zijn tolk en secretaris. Concreet zal dit betekend hebben dat Marcus de Aramese woorden van Petrus ter plekke in het Grieks vertaalde en dat hij uitspraken van de apostel opschreef.

Met Paulus

Terwijl de traditie Marcus koppelt aan Petrus, verbindt het Nieuwe Testament hem vooral aan Paulus. De Handelingen van de Apostelen laat zes keer zijn naam vallen. In vers 12,12 staat dat Petrus na zijn wonderlijke bevrijding uit de gevangenis aanklopt bij het huis van Maria, "de moeder van Johannes, ook Marcus genoemd". Zoals in die tijd vaker voorkwam, had hij een dubbele naam: in de joodse setting van de synagoge en de familie heette hij Johannes, op straat en op het werk droeg hij de populaire Grieks-Romeinse naam Markos/Marcus.

Op zijn eerste missiereis wordt Paulus bijgestaan door Barnabas en deze Johannes-Marcus. Samen verkondigen zij het evangelie op het eiland Cyprus (Handelingen 13,5). Wanneer ze zijn overgestoken naar Zuid-Turkije, verlaat Marcus echter om onbekende reden het team (vers 13,13). Jaren later blijkt Paulus niet gecharmeerd te zijn geweest van deze actie: wanneer Barnabas aan Paulus voorstelt om Marcus weer mee te nemen op missiereis, dan weigert de apostel resoluut. De discussie loopt zo hoog op, dat Barnabas met Marcus alleen naar Cyprus vertrekt en Paulus een andere

kant opgaat (verzen 15,36-41). Een opmerking uit de Kolossenzenbrief (vers 4,10) verheldert de opgelopen spanning: Marcus is het neefje van Barnabas. Uiteindelijk lijken het vertrouwen en de vriendschap tussen Paulus en Marcus toch hersteld te zijn. In zijn brief aan Filémon (verzen 23-24) doet de apostel namens hem de groeten. In de Tweede Timotheüsbrief (vers 4,11) staat bovendien: "Ga Marcus halen en breng hem met u mee; ik kan hem goed gebruiken voor het werk."

Petrus en Paulus

Kijkend naar de traditie en het Nieuwe Testament wordt duidelijk hoe bijzonder de auteur van het Marcus-evangelie is. Zijn verhaal is gebaseerd op het getuigenis

van zowel Petrus als Paulus, de twee belangrijkste apostelen. Als tolk en secretaris van Petrus en als reisgenoot en medewerker van Paulus kreeg Marcus een zee aan informatie over Jezus, die hij gebruikte voor zijn evangelie. Hoewel hijzelf niet behoorde tot de groep van twaalf leerlingen, zoals de latere evangelisten Mattheüs en Johannes, kon hij zo toch een betrouwbaar levensverhaal over Jezus schrijven. Het Marcusevangelie

heeft dus een apostolisch fundament dat het verhaal groot aanzien geeft.

Volgens Eusebius van Caesarea (± 324) is Marcus na het afronden van zijn evangelie naar Alexandrië gegaan. In deze Egyptische havenstad stichtte hij een christelijke gemeenschap. Tot op de dag van vandaag eren de koptisch-orthodoxe christenen Marcus als de grondlegger van het christendom in Egypte. Zoals Paus Franciscus de opvolger van Sint-Petrus is, zo wordt de koptische Paus Tawadros II beschouwd als de opvolger van Sint-Marcus. Terwijl de schedel van de heilige rust in de koptisch-orthodoxe kathedraal van Alexandrië, bevinden de andere relieken zich in de San Marco in Venetië; daarheen gebracht in de negende eeuw door Venetiaanse zeelieden.

Het kostbaarste dat wij van Marcus bezitten, zijn echter niet zijn stoffelijke resten, maar zijn evangelie. Het is een inspirerend verhaal over Jezus, die ons als Messias en goddelijke Zoon op een unieke wijze met God verbindt. Wie in dit geloof deelt, houdt ook Sint-Marcus in ere. ■

Roderick van Attekum

”
**Een inspirerend
verhaal over Jezus,
die ons als Messias
en goddelijke Zoon
op een unieke wijze
met God verbindt**

Zet 40 op de stappenteller

Stel, je wordt door iemand (die je kent) aangesproken. ‘Jij bent toch katholiek?’ en dan: ‘Ik wil gedoopt worden.’ Of: ‘Ik wil ook katholiek worden.’ Wat doe je dan? Verwijs je ze door naar de parochie? Of zeg je: ‘Wacht, dan heb ik iets voor je!’ Je loopt naar de kast, waar je dit boek uithaalt (dat je sinds de publicatie hebt klaar liggen voor dit moment) en je geeft het hem of haar. ‘Lees dit eens door. Dan praten we daarna gauw verder.’ Misschien zeg je erbij: ‘Ik heb het zelf ook gelezen en al ben ik al mijn hele leven katholiek, ik heb er veel van geleerd... Oh, en dit boek *We vieren eucharistie* moet je daarna eveneens maar eens doorlezen’. Kortom, wat doe je als iemand je dit vraagt. Hoe missionair wil je zijn? Dit mooie werkboek om in veertig stappen katholiek te worden, is een aanrader. En er is ook nog een website (waar je o.a. een handleiding kunt downloaden): www.in40stappenkatholiek.nl

In 40 stappen katholiek. Ontdekkingstocht – in de taal van deze tijd – waarom je katholiek bent of katholiek wilt worden | Nellie Hamersma-Sluis | € 17,50 | ISBN 9789493279919 | www.adveniat.nl

Blijf op de hoogte

De serie ‘Kerkelijke Documentatie’ is niet nieuw maar de eerste uitgave van dit jaar is uit, met drie teksten over het religieuze (klooster)leven: ‘Communis Vita’, ‘Nieuwe wijn in nieuwe zakken’ en ‘Identiteit en zending van de religieuze broeder in de Kerk’.

Kerkelijke Documentatie (serie) secretariaat RKK Nederland | bestellen via bisdom Breda: 076-5223444 | bestel@rkk.nl (vermeld uw naam en volledig adres) | Postbus 90.189, 4800 RN Breda | € 15,00 (excl. verzend-/behandelkosten)

Hoop in de toekomst

Type eens ‘hoop’ in bij Google en je krijgt een hoop Hoop! En dan is er dit boekje met drie hoofdstukken: Wat zie je? Wat geloof je? Wat doe je? Een zonnig boekje dat de hoop niet opgeeft. Als Kerk kennen we onze geschiedenis, maar wat gaat de toekomst brengen? God heeft – wat de toekomst betreft – uiteindelijk alles in zijn hand. Maar wie de huidige kerkelijke (en maatschappelijke) situatie beziet, zou zeggen: we kunnen alle hulp gebruiken. Ook van een dominee die trends spot, een toekomstonderzoeken met zin, en dit kleine boekje vol inhoud.

Want uiteindelijk doet hoop ook leven... Ook bij dit boekje is er een website voor meer informatie en activiteiten in de toekomst.

Hoop in de toekomst. De dominee die trends spot en de toekomst-onderzoeker die zin geeft | Jeanne Scholtens en Tim Vreugdenhil | ISBN 9789043541428 | www.kokboekencentrum.nl | € 14,99

Wereldkerken gewoon om de hoek

Christen-zijn kan op vele manieren. In Nederland kennen we veel verschillende christelijke stromingen en zelfs binnen de katholieke Kerk in Nederland kennen we een verscheidenheid. Zo is er in Hengelo een Chaldeeus-katholieke kerk en in Arnhem een

Syrisch-katholieke kerk. In ons eigen bisdom kennen we verschillende migrantengemeenschappen, van gelovigen afkomstig uit een ander deel van de wereld, die – soms vanuit het hele land – samenkomen om samen de eucharistie te vieren en aansluitend elkaar ontmoeten en samen

eten. Zoals de All-Saints-parochie in Amsterdam-Zuidoost. Bij de St.-Bonifatiusparochie in Almere wordt juist ingezet om verschillende culturen en achtergronden te integreren. Museum Catharijneconvent en de Stichting Samen Kerk in Nederland (SKIN) hebben met het boek ‘Wereld-

kerken in Nederland’ de pluriformiteit van het christendom in Nederland in beeld gebracht. Het laat een kleurrijke en levendige kant van de kerken in ons land zien. Vooral door de prachtige foto’s van Bram Petraeus, die er terecht de Zilveren Camera mee won.

Wereldkerken in Nederland | Fred van Lieburg, Kathleen Ferrier (red.) foto’s: Bram Petraeus | € 49,95
ISBN 9789462088597
www.nai010.com/nl

Kruisiging

Ze hangen in iedere kerk en bij ons thuis dat we er niet meer van opkijken. Musea hangen vol kunstwerken van Jezus' kruisdood. In de kerk hangen kruiswegstaties, die in bedevaartplaatsen vaak als beeldengroepen worden afgebeeld. Jaarlijks staan we op Goede Vrijdag en op Kruisverheffing (14 september) liturgisch bij stil. Het is voor ons zo gewoon dat we niet goed beseffen dat een kruisiging tot een van wreedste moordwapens behoort, die de mensheid heeft uitgevonden. De Romeinen waren

er heer en meester in. In die tijden zijn er duizenden mensen, vooral slaven en oproerkraaiers, gekruisigd, net als Jezus en de twee misdadigers. Ruben van Wingerden was er altijd al door gefascineerd. Met nieuwe historische inzichten wil hij laten zien wat een kruisiging is: “geen verheven manier van sterven; het is gruwelijk, smerig en mensonterend” (17). Dit onderwerp is dus geen boek voor het slapen gaan, geen ‘bed time story’. Waarom toch dit boek lezen? Omdat ons geloof in een gekruisigde Messias eigenlijk werkelijk ongelooflijk is, niet te geloven dus. Maar dat wist Sint Paulus al. In zijn eerste Korintebrief schreef hij: “Want de prediking van het kruis is dwaasheid voor hen die verloren gaan, maar voor hen die gered worden, voor ons, is zij Gods kracht” (vers 18) en in vers 22-24: “Maar wij verkondigen een gekruisigde Christus, voor de joden een aanstoot, voor de heidenen een dwaasheid, maar voor hen die geroepen zijn, joden zowel als heidenen, is Hij Gods kracht en Gods wijsheid.” Een boek om beter te begrijpen wat een kruisiging (werkelijk) betekende.

Romeinse kruisiging | Ruben van Wingerden | ISBN 9789464561685 | www.walburgpers.nl | € 24,99

't Bruurke van Megen

H

ij werd op 25 juli 1868 in Hoorn geboren als Jan Witte, zoon van Jan Witte sr. en Cornelia Wahlen. Hij groeide op in een welvarend, sociaal bewogen en voorbeeldig katholiek middenstandsgezin. In 1878 verhuisden ze vanwege het

werk van vader Witte naar Alkmaar. Ze kerkten in de H.-Laurentiuskerk, waar Jan misdienaar was. Samen met zijn vriend Evert Rijkenberg. Beiden werden ze in 1880 door Alexander Kläsener als misdienaar afgebeeld op een muurschildering van de middeleeuwse Heilig-Bloedprocessie van Alkmaar.

Jan Witte wilde priester worden, maar het kleinseminarie Hageveld in Heemstede bleek te zwaar en ook het gymnasium bij de Franciscanen in Venray mislukte. Na een periode terug in Alkmaar, trad hij samen met Evert in 1891 in bij Franciscanen in Wijchen. Hij koos Everardus als kloosternaam (als blijkt van de vriendschap met zijn jeugdvriend). In 1899 verhuisde hij naar het klooster in Megen, waar hij tot aan zijn dood op 22 december 1950 bleef wonen. Hij werkte er als portier en huisschilder. Na een ongeluk, waarbij Br. Everardus van een ladder viel, kon hij niet meer werken. Wel bleef hij steeds in contact met de mensen, die naar hem toekwamen en hem vroegen hen bij te staan met zijn gebed. Juist na het ongeluk richtte hij zich steeds meer op een intensief gebedsleven. De mensen die om zijn advies en gebed vroegen, wisten hem te vinden en hij stelde niemand teleur. In het klooster werd hij respectvol een 'bidziel' en ook wel 'een levend gebed' genoemd.

Br. Everardus wordt door velen als heilig gezien. Hij zal door Rome 'eerbiedwaardig' worden verklaard als het dossier, dat in voorbereiding is, goedgekeurd wordt (een belangrijke stap richting een eventuele zaligverklaring). ■

**Br. Everardus
wordt door velen
als heilig gezien**

Foto: Minderbroeders Franciscanen | Everardus Witte Fonds

Heer, wij zijn U dankbaar voor de genade die U ons in broeder Everardus, het heilig Bruurke, gegeven heeft. Hij was een man van gebed. Geef ons op zijn voorspraak wat wij U vragen in de naam van Jezus Christus, uw Zoon. Amen.

Kapel van het Franciscanen-
klooster, Kloosterstraat 6
in Megen dagelijks tussen 9.00-19.00
uur geopend

ZOMERSE
TIPS

Virga Jesse- feesten Hasselt

Iedere zeven jaar vinden in Hasselt (België) de Virga Jessefeesten plaats. Deze zomer weer van 11-25 augustus. Er is een programma van Mariafeesten met omme- gangen, vieringen, culturele evenementen en een prachtig versierde (binnen)stad. Meer dan zevenhonderd jaar is het veertiende-eeuwse Mariabeeld Virga Jesse beschermvrouwe voor Hasselt. Op 15, 18 en 24 augustus wordt een processie gehouden met ruim vijftien- honderd deelnemers. Info: www.virgajessefeesten.be

Schatkamer Maastricht

De schatkamer van de Onze-Lieve-Vrouwebasiliek (Onze Lieve Vrouweplein 7 Maastricht) is vernieuwd en toont diverse en unieke kunstschaten, die in de loop van zeven eeuwen zijn verzameld en waarvan vele tot nationaal erfgoed gerekend mogen worden. Het bezoeken waard (na het aansteken van een kaarsje bij de 'Slevrouwe').

Muziek in de Nicolaas

Woensdagavond 7, 14, 21 en 28 augustus is er om 20.15 uur een prachtig orgelconcert door organisten uit Nederland, België en Engeland in de H.-Nicolaasbasiliek in Amsterdam (tegenover Centraal Station). Info: www.muziekin-denicolaas.nl/amsterdamse-orgelzomer

R.K.-noten op de zang

Tot en met 15 september is iedere woensdag, zaterdag en zondag (van 14.00-16.00 uur) de zomerepositie 'R.K.-noten op de zang: Componisten aan de kust' te zien in de Sint-Agathakerk (Grote Krocht 45 | Zandvoort). Na 1854 schoten kerken van Pierre Cuijpers, Adrianus Bleijs, Theo Molkenboer als paddenstoelen uit de grond. Ook orgelbouwers (als Maarschalkerweerd, Adema, Vermeulen, Elbertse, Verschuieren) kregen vele opdrachten. En componisten als Hendrik Andriessen, Albert de Klerk, Jan Mul schreven muziek voor als die kerken.

Orgelzomer in de kathedraal

Tot en met zaterdag 28 september is iedere zaterdag om 16.00 uur een mooi orgelconcert te beluisteren in de kathedrale basiliek Sint Bavo in Haarlem (Leidsevaart 146). Info: www.willibrordusorgel.nl

Mariakapel op de Keins

Elke week worden er een kleine duizend kaarsen opgestoken door bezoekers van de Mariakapel op de Keins. Sommigen schrijven hun bede op, hun lief en leed delend met Maria. De Keins kapel staat ten noorden van Schagen, wat verscholen achter bomen en struikgewas, in een bocht van de Westfriese Omringdijk te midden van een wat boerderijen en woningen (buurtschap De Keins). Een ideale rustplaats voor fietsers en wandelaars.

Ingrid Henkemans is erfgoed specialist van Museum Catharijneconvent en inventariseert en adviseert de kerken van het Bisdom Haarlem-Amsterdam.

Bijzonder borduurwerk

Wie wel eens een kerk in binnen- of buitenland bezoekt, kan zich vergapen aan de prachtige interieurs, gemaakt ter ere en glorie Gods. Maar er zijn beperkingen. Een nieuwsgierige bezoeker mag niet zomaar een sacristie binnen stappen om bijvoorbeeld een blik op de kerkelijke gewaden te werpen. Dat is jammer, want veel kerken hebben prachtige kazuifels, dalmatieken en koorkappen in de kast hangen, die maar zelden gebruikt worden.

Z

o bezit de Amsterdamse parochie Onze Lieve Vrouw van de Allerheiligste Rozenkrans - in de volksmond de Obrechtkerk genoemd - een heel bijzonder vierstel van de hand van de Franciscaner pater Humbert Randag, dat alleen tijdens het Rozenkransfeest (7 oktober) gedragen wordt.

Priester en kunstenaar

Dat het leven een bijzondere wending kan nemen, is duidelijk van toepassing op Wilhelmus Franciscus Marie Constantinus Randag (1895-1965). Deze geboren Amsterdammer legde op 7 september 1916 de kloostergelofte af (waarbij hij de klooster-naam Humbert aannam) en trad toe tot de Orde der Franciscanen Minderbroeders in Alverna (gemeente Wijchen). Hij volgde de priesteropleiding en werd in 1923 in Weert priester gewijd. Naast de religieuze opleiding was er bij kloosterorden vaak ook ruimte voor culturele en recreatieve ontplooiing van de kloosterlingen. Randag had creatieve aspiraties en mocht na zijn wijding de tekenopleiding aan de Tilburgse Academie volgen. In 1926 werd hij overgeplaatst naar Amsterdam en nam in 1928 tekenles aan de Rijksacademie voor Beeldende Kunsten. Daar kreeg hij les van de gerenommeerde kunstenaar en directeur van de opleiding, Richard Roland Holst (1868-1938). Zijn talent werd in 1929 zelfs bekroond met de ereprijs van de Rijksacademie.

Verschillende kunstuitingen

Gedurende zijn werkzame leven zagen vele creaties van pater Humbert het licht. Zo ontwierp hij bijvoor-

”

**Pater Randag
geniet vooral
bekendheid door
de vele textilia die
hij ontwierp**

beeld de glas-in-loodramen voor de Jozefkapel in de Bavokathedraal in Haarlem (1948) en maakte hij verscheidene muurschilderingen, waaronder in de Sint-Jan-Geboortekerk in Hoogwoud en een kruisgroep voor zijn eigen congregatie in Weert (1954). Voor de Hubertuskerk in het Limburgse Hegelsom vervaardigde hij een heel bijzondere kruisweg van maar liefst zestien

losse staties, geschilderd op asbestplaten en verschillende grote wandschilderingen (beide in 1942).

Randag geniet echter vooral bekendheid door de vele textilia, die hij ontwierp, en liet uitvoeren in het atelier van de Zusters Franciscanessen Missionarissen van Maria (in die tijd gevestigd aan de Nieuwe Herengracht in Amsterdam). Zo bezit de St.-Bavokerk in Heemstede een vaandel van zijn hand, waarop twee herten te zien zijn die drinken uit een bron met het Christusmonogram boven het hoofd.

Fraaie paramenten

Voor de Obrechtkerk in Amsterdam-Zuid ontwierp hij - waarschijnlijk op uitnodiging van architect Jan Stuyt (1868-1934) - een prachtig vierstel, waarvan de achterzijden rijk gedecoreerd zijn met geborduurde

voorstellingen. De set bestaat uit een kazuifel (priestergewaad) met op de achterkant een gekroonde Maria, staand op de maansikkel met op haar rechterarm het kindje Jezus dat in zijn rechterhand een kruis met corpus draagt. Aan weerszijden van Maria twee zwevende engelen, die een rozenkrans vasthouden.

De twee dalmatieken (liturgisch gewaad voor diaken en subdiaken) hebben respectievelijk een voorstelling van een geknielde Judith, die Holofernes onthoofd (Bijbelboek Judith 13) en een voorstelling uit de Apocalyps van Maria, die de draken die haar aanvallen verslaat (Bijbelboek Openbaring 12). Op de drie koorkappen is vooral het exemplaar van de priester uitbundig gedecoreerd. Op het schild zien we de Geestesduif met daaronder centraal een geknielde Maria met aan weerszijden Jezus en God de Vader. De decoratie van de andere koorkappen is soberder. Op die schilden respectievelijk een vijfpuntige ster en een roos.

Wie deze uitzonderlijke paramenten van dichtbij wil aanschouwen, doet er goed aan om de Obrechtkerk te bezoeken tijdens het Rozenkransfeest. De parochie viert dit feest elk jaar in oktober rond de naamdag van de patroonheilige. Echt een 'must see!' ■

Ingrid Henkemans

Het Rozenkransfeest is dit jaar op zondag 6 oktober om 10.30 uur met feestelijke eucharistieviering met koor en orkest. Info: www.obrechtkerk.nl

Foto: Eric van Teijlingen

Kijk op de bisdomwebsite voor veel meer, mooie, foto's van dit Maria-vierstel met het prachtige borduurwerk.

Zesdaagse lezersreis Hildegard von Bingen

**Zondag 15 t/m
vrijdag 20 september**

We bezoeken het door Hildegard gestichte klooster Sint Hildegard, de bedevaartkerk met de schrijn ('de beentjes van Hildegard'), maar ook plekken die van belang waren in het leven van deze heilige. Op 17 september vieren we er haar feestdag! Op de heenreis bezoeken we Abdij Maria Laach en op de terugreis sluiten we af in Mariaoord Kevelaar.

15 september

vertrek naar Maria Laach (overnachting)

16 september

bezoek klooster Sint Hildegard (Rupertsberg) en schrijn Sint Hildegard

17 september

deelname aan de feestelijkheden Feestdag St. Hildegard

18 september

uitstapje naar Disibodenberg en Bermersheim

19 september

uitstapje naar Mainz

20 september

vertrek naar huis met bezoek aan Kevelaar

De reis gaat
definitief door.
Er zijn nog plaatsen
vrij. Meld u vóór
1 september
aan!

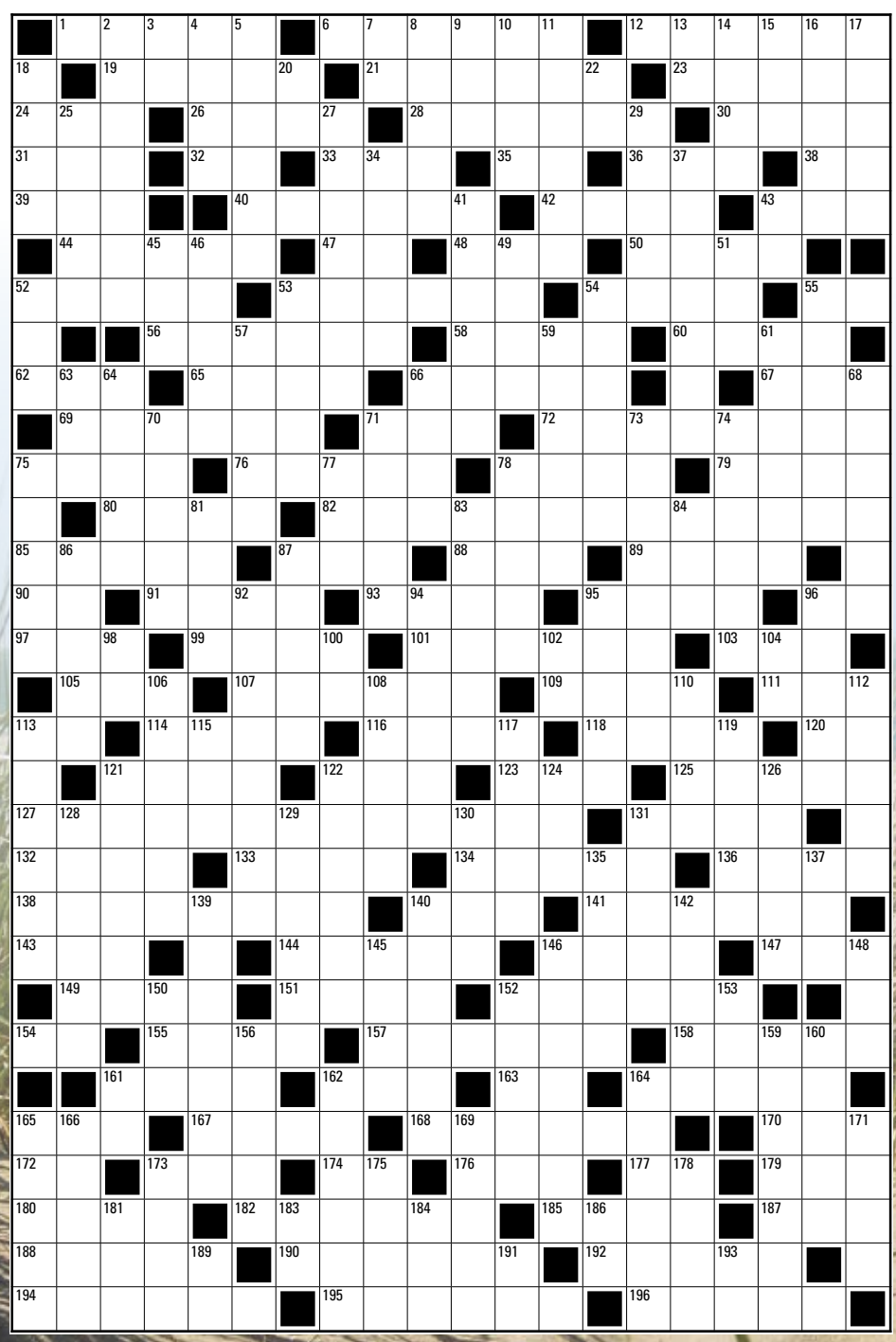

Informatie:

Dea Broersen (06-25021417)

Eric van Teijlingen (06-13716464)

samenkerk@bisdomhaarlem-amsterdam.nl

Doe mee en maak kans op één van de tien arrangementen voor twee personen voor een bijzondere ontvangst in de kathedrale basiliek Sint Bavo (Haarlem) op zaterdag 28 september 2024. U wordt om 14.00 uur verwacht voor koffie/ thee en iets lekkers. Daarna is er een speciale rondleiding door het kerkgebouw en kunt u de tentoonstelling 'Wezens van de kathedraal bezoeken' (klimmen!). Uw bezoek wordt afgesloten met een orgelconcert. Winnaars ontvangen uiterlijk 18 september een uitnodiging.

Oplossing:

114	118	88	103	67	93	135	43	122	66	42	18	136					
96	155	89	179	72	195	47	147	189	122	112	137	41					
50	80	13	126	158	151	9	163	127	28	155	184	76	80	174	171	167	135
50	45	60	40	158	28	158	122	148	189	55	26	73	50	168	159	122	
50	9	79	138	133	9	166	145	174	62	167	126	67	36	147	179	66	

Horizontaal

1 toevluchtsoord 6 zachte gipssoort 12 wat moet
 19 kweker 21 Amerikaans godsdienstig lied 23 deel van
 een viool 24 in orde 26 hoofd van een moskee 28 als eerste
 30 tot ziens 31 aarden vaas 32 astronomische eenheid 33
 Spaanse uitroep 35 telegraaf restant (afk.) 36 grootmoe-
 der 38 sint (afk.) 39 blauwwit metaal 40 geleend
 bedrag 42 begrensd gebied 43 grafisch kunstwerk
 44 schat 47 Oude Testament (afk.) 48 Europees Monetair
 Stelsel 50 kledingstuk 52 juist op dit moment 53 materi-
 eel nadeel 54 logé 55 laatstleden (afk.) 56 beroepsdanser
 58 kerkgebruik 60 land in Afrika 62 gedekte tafel
 65 winters voertuig 66 voegwoord 67 stopmechaniek
 69 deel van een cirkelvlak 71 getemd 72 vergif in tabak
 75 vraagprijs (afk.) 76 gevangenis (volkstaal) 78 van adel
 79 slotwoord van een gebed 80 honingbij 82 niet boeiend
 85 deel van een fiets 87 kilohertz (afk.) 88 atmosfeer (afk.)
 89 winters hoofddekseel 90 zangnoot 91 eerwaarde (afk.)
 93 lekkernij 95 kluisje 96 senior (afk.) 97 explosieven
 opruimingsdienst (afk.) 99 insect 101 internationaal
 paspoort 103 straatruzie 105 teek 107 Japans dansmeisje
 109 Egyptische godin 111 zie ommezijde (afk.)
 113 motorschip 114 inmaak van groente en fruit 116
 bloemvak 118 levenslucht 120 moeder 121 in hoge mate
 122 gevangenis 123 jong schaap 125 van bepaald metaal
 127 woning 131 broodbeleg 132 slot 133 golfbeweging
 (Engels) 134 strijdperk 136 Bijbelse reus 138 weksignaal
 voor militairen 140 Verenigde Arabische Emiraten (afk.)
 141 kroonprinses 143 netto (afk.) 144 waakzaam 146
 per persoon per dag (afk.) 147 Marineluchtvaartdienst
 149 rivier in Duitsland 151 eb of vloed 152 kunstrichting
 154 zoon (afk.) 155 deel van een opera 157 werelddeel
 158 dopheide 161 erg leuk 162 scantechniek 163 reke-
 ning-courant (afk.) 164 plaats in Japan 165 wintersportar-
 tikel 167 nadien 168 overwinning 170 jong varken
 172 uitgesloten aansprakelijkheid (afk.) 173 honderd
 vierkante meter 174 Nieuw-Zeeland (afk.) 176 Europeaan
 177 eventjes 179 roem 180 zielig 182 klant 185 Ameri-
 kaanse ruimtevaartorganisatie 187 uitkomst van een
 optelling 188 kuil 190 Japanse mat 192 rivier in Parijs
 194 handelsterm 195 zeeroverij 196 transformator.

Verticaal

2 kabaal 3 id est (afk.) 4 profeet 5 plaats in Overijssel
 7 laatstgenoemde (afk.) 8 voorzetsel 9 asociaal (afk.)
 10 ironie 11 buitenzijte 13 lectori salutem (afk.)
 14 oor- spronkelijk bewoner van Peru 15 centrale
 antenne-inrichting (afk.) 16 spoed 17 fier 18 bouw-
 materiaal 20 zonnegod 22 lichamelijke opvoeding
 25 planktonkreeftjes 27 ouderwetse bril 29 bombarie
 34 steengravure 37 virtuoos kunstenaar 41 dwingerig
 gezeur 43 en dergelijke (afk.) 45 griezelig 46 gebalde hand
 49 jonge vrouw 51 middelbaar technisch onderwijs
 52 afdeling (afk.) 53 hoofdstuk van de Koran
 54 geraas 55 plaats in Utrecht 57 wereldbol 59 tweezits-
 fiets 61 grijs 63 Israëlitisch (afk.) 64 bruine waterverf
 66 Aziatisch rijstgerecht 68 klassenleraar 70 cosmetisch
 smeersel 71 behalve indien 73 klimplant 74 voelspriet
 75 rangtelwoord 77 uitroep 78 wondvocht 81 gemalen
 graan 83 herfst 84 soezerig 86 katholiek 87 vlug en
 levendig 92 zwemslag 94 stuk gebroken glas 95 olie-
 houdend gewas 96 suf mens 98 deel van het bovenbeen
 100 muzieknoet 102 nikkel 104 Economische Zaken
 106 rangtelwoord 108 voortplantingscel bij lagere planten
 110 rustteken (muziek) 112 zeurpiet 113 hip 115 eiken-
 schors 117 jeneversoort 119 hotel langs de snelweg
 121 vol betekenis 122 plaats in Oost-Vlaanderen
 124 onheilsgodin 126 jeans 128 van bepaald materiaal
 129 plaats in Spanje 130 ver in de tijd 131 boomloze
 grasvlakte in Zuid-Amerika 135 leersoort 137 paling
 139 Spanjaard 140 zonder schroom 142 woonplaats
 145 tafelgast 146 gepofte mais 148 projectieplaatje
 150 betoverende invloed 152 huidmondje 153 open
 strook in een bos 156 ypsilon 159 intellectuele zelf-
 ervaring 160 hoofdstad van Egypte 161 kippenproduct
 162 bezetene 164 druktechniek 165 Japans gerecht
 166 stuk geschut 169 regelmatig afwisselende beweging
 171 herkauwer 173 wagen 175 Griekse letter 178 sportief
 181 ieder 183 luitenant (afk.) 184 houten drinkbakje
 186 spil 189 en omgeving (afk.) 191 ingenieur (afk.)
 193 natrium.

Puzzel vorig nummer

Uit de vele correcte inzendingen zijn de volgende prijswinnaars geloot. Gefeliciteerd!

- P.F. Dekkers (Hoofddorp)
- A.M. Rodenburg (Uitgeest)
- B. Hageman (Schoorl)

N	I	C	O	T	I	N	E
E	SK	O	V	E	N	SK	I
K	L	SK	E	R	SK	E	G
H	A	A	R	M	O	D	E
A	M	O	S	SK	W	O	N
R	A	SK	P	O	SK	M	W
E	SK	L	E	U	S	SK	IJ
N	A	A	L	D	B	O	S

Stuur uw oplossing (met vermelding van uw naam en adres) vóór 15 september naar:
Redactie SamenKerk, Postbus 1053, 2001 BB Haarlem.
 Of mail naar:

samenkerk@bisdomhaarlem-amsterdam.nl

Agenda

Wijzigingen voorbehouden

Augustus 2024

15 augustus

Hoogfeest H. Maria Tenhemelopneming

24-25 augustus

Missie Verkeersmiddelenactie MIVA (deurcollecte)
www.miva.nl

September 2024

1 september

Werelddag voor de zorg voor de Schepping.
zie pag. 7

1 september – 4 oktober

Periode voor de Schepping | zie pag. 7

8 september

Ziekenzondag

14 – 15 september

Open Monumentendag

15 – 20 september

Lezersreis SamenKerk naar 'de beentjes van Sint Hildegard'. www.bisdomhaarlem-amsterdam.nl
(zie button links bovenin) | zie pag. 35

22 september

Werelddag van de migranten en vluchtelingen

29 september

Viering ambtsjubilea van onze drie bisschoppen in de kathedraal in Haarlem: feest voor het hele bisdom
www.bisdomhaarlem-amsterdam.nl | zie pag. 40

www.bisdomhaarlem-amsterdam.nl

H. Mariaparochie
Amstelveen
6 – 10 oktober naar
Lourdes

www.heiligemariaparochie.nl

Gij hebt uw hand op mij gelegd.
(Psalm 139:5)

Denk je erover om priester te worden?
Ontdek het op willibrordseminarie.nl
of kom eens langs!
Hoogeweg 65, Heiloo
T 072 505 1288

Stefan Doss
seminarist

Grootseminarie St. Willibrord
Bisdom Haarlem-Amsterdam

Wilt u de priesteropleiding steunen?
NL64 INGB 000 000 5464 t.n.v. Het Grootseminarie

Speciale kaarsen

Kaarsen met bijenwas voorzien van een prachtig ontwerp in 3D wasreliëf.

Sinds 1943 zijn wij decorateurs van kerkkaarsen. Levering rechtstreeks aan kerken en particulieren.

Bezoek onze website voor meer informatie, www.waxartstudio.com.

Wax Art Studio®
- speciale kaarsen -

de Amert 414G - 5462 GH Veghel - 0413 399511
www.waxartstudio.com - info@waxartstudio.com

mgr. Jos Punt
45 jaar priester
(9 juni 1979)

mgr. Jan Hendriks
45 jaar priester
(29 september 1979)
12,5 jaar bisschop
(10 december 2011)

mgr. Jan van Burgsteden sss.
60 jaar priester
(15 maart 1964)

**zondag 29
september
2024**

Wij nodigen u graag uit...

om deze jubilea met ons te vieren!

15.00 uur

pontificale eucharistieviering
kathedrale basiliek Sint Bavo
Leidsevaart 146, Haarlem

16.30 – 18.30 uur

receptie
Hotel Van der Valk
Toekanweg 2, Haarlem